

Genişletilmiş zet

Türk Ergenlerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı: Aę Analizi

Giriş

Son yıllarda teknolojiye görülen dramatik artış ile birlikte akıllı telefonlar gündelik yaşamın içine kontrolsüz ve aşırı kullanım biçiminde sirayet etmiştir. Akıllı telefonun yoğun ve kontrolsüz kullanımı bağımlılığı da beraberinde getirmiştir. Akıllı Telefon Bağımlılığı (ATB) bireyin akıllı telefonu aşırı ve kontrolsüz kullanımı sonucunda birey üzerinde sosyal, duygusal ve davranışsal sonuca yol açan bir davranışsal bağımlılık olarak tanımlanmaktadır. Bu bağımlılığın belirtileri arasında; aşerme, tolerans, problemlerden kaçınma, olumsuz yaşam sonuçları, kontrol kaybı ve aşırı kullanım yer almaktadır. Tanım, belirtiler ve ATB'yi açıklayan model dikkate alındığında birçok sorun alanıyla ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Aynı zamanda ergenler ATB için riskli grup içerisinde yer almaktadır. Ergenlik döneminde ATB aleksitimiyi, yalnızlığı, anksiyeteyi ve depresyonu arttırmaktadır. Bu alışmada ATB maddeleri arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmak için Aę analizi kullanılması planlanmaktadır. Aę analizi psikoloji dalında psikopatolojiyi anlamak ve psikopatoloji bozukluklarının belirtileri arasındaki ilişki ağını ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu çerçevede semptomlar arasındaki ağı ve ilişkileri görselleştirmektedir. Aę analizine göre semptomlar arasındaki ilişki ağını ortaya çıkarmak bozukluğun(disorder) anlaşılmasını sağlamaktadır. Ayrıca aę analizine bozukluğa ilişkin teori oluşturulmasına, tanı koyulmasına, nleme ve müdahale programları oluşturulmasına öncülük etmektedir. Çünkü aę analizine semptomlar arasındaki ilişki ağının gücünü ve semptomun merkezi konumda olduğunu belirlemektedir. Sonuç olarak bu çalışmayla ergenlerin ATB semptomlar yani maddeler arasındaki ilişki ağını açığa çıkarmak amaçlanmaktadır. Ayrıca semptomlar arasındaki ilişki ağını ortaya çıkarmanın ergenlik döneminde ATB yönelik oluşturulacak nleme ve müdahale programlarına yol göstereceği düşünülmektedir.

Yöntem

Bu çalışmanın katılımcıları 406 lise öğrencisidir. Katılımcıların 225'i (%55,4) kız, 181'i (%44,6) erkektir. Yaşları 13 ile 18 arasındadır. Katılımcıların hepsi akıllı telefon kullanmaktadır. Katılımcıların günlük kullanım ortalaması 220,19 dk olarak bulunmuştur. Bu alışmada Akıllı Telefon Bağımlılığı leği Kısa Formu kullanılmıştır. Aę analizi temelde iki bileşen yer almaktadır. Bunlardan ilki gözlenen değişkenlerini temsil eden düğümler (nodes), ikincisi ise değişkenler arasındaki ilişkiyi istatistiksel olarak temsil eden kenarlardır (edges). Aę analizi üç adımda gerçekleştirilmektedir: 1) araştırma modelinin tahmini, 2) aę modelin analizi, 3) Aę parametrelerinin stabililiğinin değerlendirilmesi. Bu çalışmada yapılan analizler için SPSS 25, AMOS 23 ve JASP 0.16 paket programları kullanılmıştır.

Bulgular

Yapılan aę analizinde ağırlık matrisi değerlerinde tüm ilişkiler pozitif yönlüdür. EBIC-GLASSO yönteminde 0,03 altı olan ilişkiler önemsiz olarak kabul edildiği için ilişki değerleri sifıra indirgenmişir. ATB1(Akıllı telefon kullanmaktan dolayı planladığım işleri aksatırım.) ile ATB2(Akıllı telefonu kullanmaktan dolayı derslerime odaklanmakta, ödevlerimi yapmakta ve işlerimi tamamlamakta güçlük çekerim.) arasında $r = 0,69$, ATB4(Akıllı telefonumun yanımda olmamasına tahammül edemem.) ile ATB5(Akıllı telefonum yanımda olmadığında sabırsız ve sınırlı olurum.) arasında $r = 0,46$, ATB9 ile ATB7(Günlük yaşamımı aksatmasına rağmen akıllı telefonumu kullanmaktan vazgeemem) arasında $r = 0,35$, ATB9(Akıllı telefonumu hedeflediğimden daha uzun süre kullanırım.) ile ATB10 (evremdeki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığımı söylerler.) arasında $r = 0,33$ pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. ATB7 yüksek derece, arasındalık (betweenness), yakınlık (closeness), and beklenen etki (expected influence) değerlerine sahip olduğu için merkezi düğüm olarak yer almıştır. Bunun yanımda ATB2 yüksek derece ve beklenen etki değerlerine sahiptir. SPA5, SPA4, SPA9 ise, orta derece, yakınlık ve beklenen etki değerlerine sahiptir. Aę parametrelerinin stabililiğini değerlendirmek için bootstrap analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda parametrelerin stabililiğinin sağlandığı bulunmuştur.

Tartışma

Yürüten bu çalışmada Akıllı Telefon Bağımlılığı leği Kısa Formu maddeleri incelenmiştir. Aę analizi sonucunda ATB7 (Günlük yaşamımı aksatmasına rağmen akıllı telefonumu kullanmaktan vazgeemem) ve ATB2 (Akıllı telefonu kullanmaktan dolayı derslerime odaklanmakta, ödevlerimi yapmakta ve işlerimi tamamlamakta güçlük çekerim) merkezi düğüm olarak bulunmuştur. Bu çalışmada merkezi düğüm içerisinde yer alan ATB7 ve ATB2 nitelikleri dikkate alındığında ATB'nin ergenlerin meşguliyetini, işini, derslerini ve günlük uğraşlarını aksatması, araya girmesi ve ertelemesiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Yapılan aę analizi dikkate alındığında ergenin akıllı telefona yönelik geliştirdiği bağımlılığının hem akademik hem de diğer uğraşlarını aksatmasıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmada bazı sınırlılıklar ve öneriler yer almaktadır. İlk olarak bu çalışmanın kesitsel olarak dizayn edilmesidir. Bundan dolayı boylamsallık ve nedensellikten söz edilememektedir. Benzer boylamsal ve deneysel çalışma yürütülebilir. Başka bir sınırlılığı ise ATB için yalnızca tek leğinin kullanılmasıdır. Gelecek aę analizlerinde ATB'yi ölçen farklı ölçekleri içine alan çalışmalar yürütülebilir. Bu çalışmanın diğer bir sınırlılığı da katılımcıların yalnızca ergenlerden oluşmasıdır. Bundan dolayı farklı gruplara genellenememektedir. Bu doğrultuda farklı yaş gruplarını kapsayan benzer çalışmalar yapılabilir. Ayrıca bu çalışmada hem merkezi düğüm olan maddeler hem de maddeler arasındaki ilişki ağı dikkate alınarak ergenlere yönelik ATB'ye ilişkin önleyici ve müdahale edici programlar oluşturulabilir.